

De Code Sociale Ondernemingen en de Prestatieladder Socialer Ondernemen

Doel van dit document

De PSO en de Code zijn complementair aan elkaar en werken samen aan de ontwikkeling binnen het veld van sociaal en inclusief ondernemen in Nederland. Met dit document willen we iedereen die vragen heeft over de verschillen tussen de Prestatieladder Socialer Ondernemen (hierna te noemen PSO) en de Code Sociale Ondernemingen (hierna te noemen Code) en de bijbehorende toepassingsgebieden zoveel mogelijk objectief informeren. Op deze wijze wordt beter inzichtelijk gemaakt waar en op welke wijze beide instrumenten elkaar versterken t.b.v. het gemeenschappelijke doel: het verhogen van de arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen.

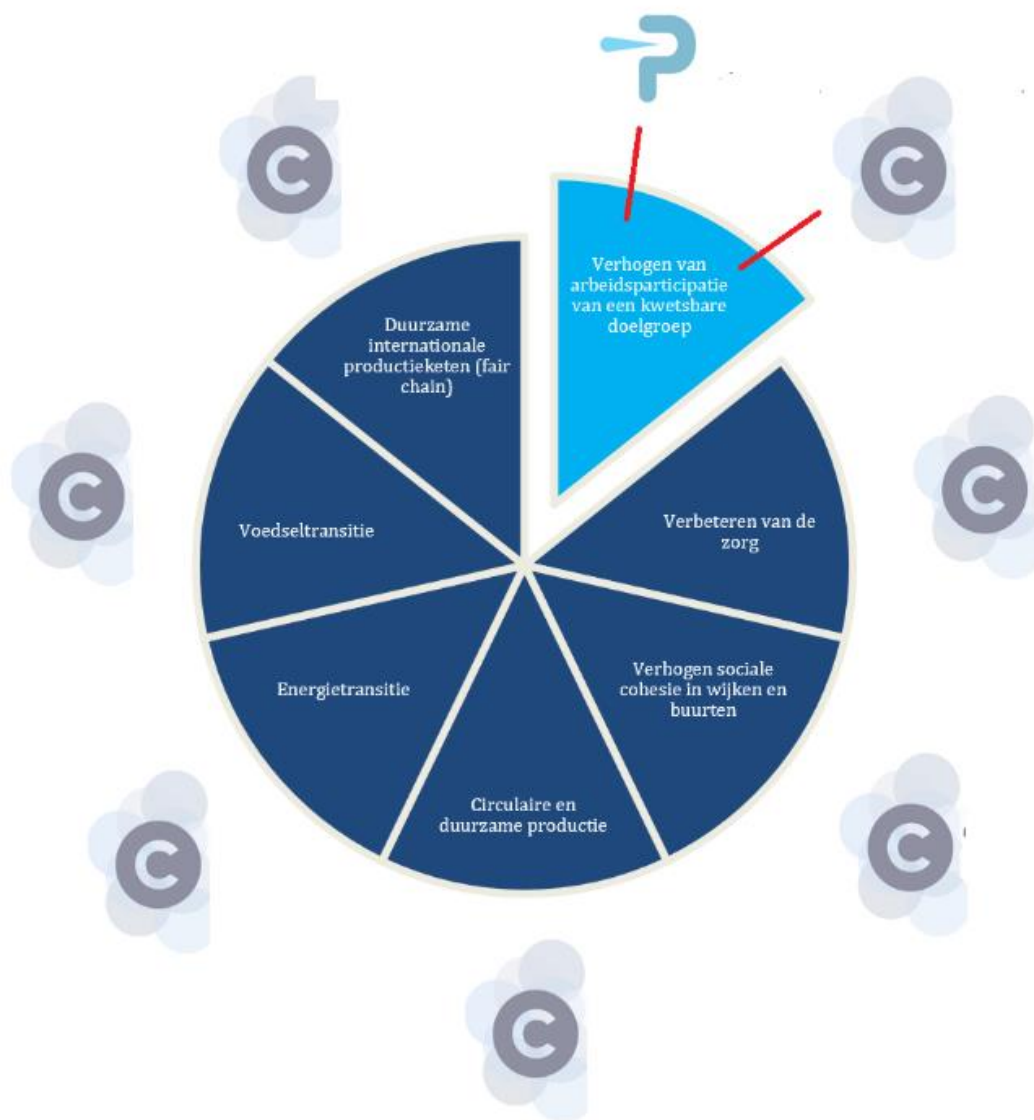
Sociaal ondernemen

Beide instrumenten bevinden zich in het brede spectrum van ‘Sociaal ondernemen’ met de bijbehorende definitiediscussies in de markt. De letterlijke vertaling van de Engelse term “Social Enterprise” scheidt bij veel partijen in de (Nederlandse) markt onduidelijkheid. De PSO en de Code interpreteren het begrip Sociaal ondernemen op verschillende wijze. Zo wordt Sociaal ondernemen door de Code breder gezien dan het verhogen van de arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen. Ook zonder impact te leveren op het gebied van verhogen van de arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen, kan een organisatie toetreden tot de Code. Volgens de Code vallen diverse andere maatschappelijke impactgebieden onder ‘Sociaal ondernemen’ zoals: circulaire en duurzame productie, energietransitie en de voedseltransitie. De PSO-methode richt zich daarentegen uitsluitend op het (impact)gebied “Verhogen arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen’ door te meten wat een organisatie daadwerkelijk doet op dit vlak. Binnen de Code is dit 1 van de 7 impactgebieden die vallen onder ‘Sociaal ondernemen’. Aangezien dit document gericht is op het verschaffen van duidelijkheid, worden eventuele terminologieën zoveel mogelijk gedefinieerd.

Overeenkomsten en verschillen tussen de Code en de PSO

Het *hogere doel van de PSO* en tevens *impactgebied 1 van de Code* “Het verhogen van de arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen”, komen met elkaar overeen. Beide instrumenten streven op dit onderwerp hetzelfde doel na. Welke gebieden binnen het ‘Sociaal ondernemen’ (h)erkend worden en de wijze waarop dit gebeurt, is bij beide instrumenten verschillend. Beide instrumenten kennen inhoudelijk dan ook geen overeenkomsten op dit vlak. Dit document is opgesteld aan de hand van de meest actueel gepubliceerde handleidingen/ documentatie van beide instrumenten en de daaruit voortkomende vragen vanuit de markt. Dit document vervangt het vorige document uit 2018, aangezien beide instrumenten zich in de loop der tijd hebben doorontwikkeld.

Fig. 1 laat zien op welke impactgebieden de PSO actief is en de Code actief kan zijn (geen verplichting).

Positionering

Code Sociale Ondernemingen (Code)

De Code Sociale Ondernemingen creëert herkenbaarheid en vertrouwen. Is een onderneming opgenomen in het Register, dan kan iedereen – van consument tot overheid en van medewerker tot investeerder – zien dat het, tot diep in de vezels van de bedrijfsvoering, gaat om een sociale onderneming. De Code is ook een stuk gereedschap op de weg naar groei en verbetering: sociaal ondernemen is een proces en in dat proces kan de Code als gids fungeren. En last but not least, door toetreding tot het Register wordt de sociaal ondernemer onderdeel van een lerend netwerk van gedreven collega's die, ieder op hun eigen wijze, hetzelfde doel nastreven: impact first! De ondernemingen in het Register houden elkaar scherp – door peer review (collegiale evaluatie) – en stimuleren elkaar door uitwisseling van kennis en ervaringen.

De Code met bijbehorend Register is een nieuw innovatief en principle-based instrument. Dat wil zeggen dat de principes op verschillende manieren uitgewerkt kunnen worden. Geen enkele onderneming is exact hetzelfde, er zijn meerdere manieren om impact te meten, de missie te verwoorden of stakeholders te betrekken. Het Register Sociale Ondernemingen is sinds 2019 operationeel. *Doelstelling* voor het eerste jaar is het opnemen van 45 ondernemingen. Bezoek [het Register](#) voor de actuele status van het aantal deelnemers.

De grondslag van de Code is “Impact first”: de maatschappelijke missie staat voorop. De sociale onderneming is gedreven om aantoonbare maatschappelijke impact te realiseren op drie niveaus;

- a) Missie: Je verklaart aan de oplossing van welk(e) maatschappelijk(e) vraagstuk(ken) je bijdraagt.
- b) Visie: Je verklaart wat de onderneming doet om dit/deze maatschappelijke vraagstuk(ken) aan te pakken.
- c) Strategie: Je maakt inzichtelijk hoe.

Impactgebieden van de Code

Toetreden tot de Code is mogelijk indien de activiteiten van de onderneming te plaatsen zijn onder 1 of meerdere van de ondergenoemde **impactgebieden die vallen onder ‘Sociaal ondernemen’**:

1. Verhogen van arbeidsparticipatie van een kwetsbare doelgroep
2. Verbeteren van de zorg
3. Verhogen sociale cohesie in wijken en buurten
4. Circulaire en duurzame productie
5. Energietransitie
6. Voedseltransitie
7. Duurzame internationale productieketen (fair chain)

De vijf principes van de Code

De Code erkent per impactgebied organisaties die voldoen aan de toelatingscriteria en invulling geven aan de volgende 5 principes:

- (1) De *missie* is geborgd en meetbaar; dat is waar het allemaal om draait. Wat is je missie? Hoe wil je die bereiken? De sociale onderneming legt haar maatschappelijke missie statutair vast, concretiseert haar doelen en maakt de realisatie ervan inzichtelijk.
- (2) *Stakeholderbepaling en -dialoog*: de sociale onderneming bepaalt wie de relevante stakeholders zijn in het licht van de missie. Vervolgens gaat de onderneming een constante dialoog aan met die stakeholders. Deze dialoog is dé weg naar systeemverandering en creëert meer draagvlak.
- (3) *Financiën*: deze worden zorgvuldig afgewogen. Financiële winst is niet waar het bij de sociale onderneming om draait. Dus heeft de onderneming een statutair geborgd financieel beleid dat gericht is op het optimaliseren van de impact.
- (4) *Implementatie*: de onderneming laat zich registreren in het Register Sociale Ondernemingen en is bereid om vervolgens actief te participeren in die gemeenschap van sociale ondernemingen. De onderneming staat er voor open om constructieve suggesties voor verbetering te ontvangen én uit te delen.
- (5) *Transparantie*: de onderneming voert een actief informatiebeleid waarbij maximale openheid het uitgangspunt is. De onderneming laat zien hoe zij invulling geeft aan haar missie, wat de gerealiseerde impact is, hoe de financiering van de onderneming in elkaar steekt, enzovoorts. Alle informatie is eenvoudig vindbaar op de website, toegankelijk geschreven en wordt desgevraagd nader toegelicht.

[De volledige toetredingscriteria van de Code leest u hier.](#)

Prestatieladder Socialer Ondernemen (PSO)

De PSO is een wetenschappelijk onderbouwd kwaliteitskeurmerk van TNO dat objectief meet en erkent in welke mate een organisatie een bijdrage levert op het gebied van arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. De PSO meet wat het percentage (door de overheid erkende) werkzame personen met een afstand tot de arbeidsmarkt is, ten opzichte van het totale werkzame personeelsbestand gedurende een peiljaar. Onderliggende wegingen zijn: type contract, aantal gewerkte uren en type uitgangspositie (doelgroep en meetduur). Deze (percentuele) uitkomst wordt ook wel 'directe bijdrage' genoemd. Het is mogelijk om de (opdracht)locatie, waar de medewerkers werkzaam zijn geweest, uit te lezen. Passend werk, integratie, begeleiding, functioneren en ontwikkelen zijn de toebehorende kwalitatieve eisen. Vervolgens worden de "sociale inkopen" bij PSO-gecertificeerde organisaties en SW bedrijven omgerekend naar het aantal gewerkt uren m.b.t. de totstandkoming van de ingekochte producten en/of diensten. Dit wordt de 'indirecte bijdrage' genoemd. De directe én indirecte sociale bijdragen worden opgeteld tot één totaalscore. De mate van sociaal ondernemen wordt vervolgens vastgesteld door deze uitkomst te vergelijken met de normen van de PSO. De PSO-normen zijn gebaseerd op landelijke representatieve cijfers uit de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA) van TNO.

Rule-based

Aangezien de PSO wordt toegepast bij diverse soorten overheidsopdrachten, is het instrument juridisch onderbouwd en kent het PSO-keurmerk strikt schema beheer met objectieve criteria en eisen. Samen met de bijbehorende onafhankelijke toetsing is de PSO een zogenaamd rule-based instrument. [De volledige PSO-Norm staat omschreven in de PSO-handleiding.](#)

PSO-prestatieniveaus

De PSO (h)erkent vier verschillende prestatieniveaus. Een organisatie die gecertificeerd is op een PSO-trede behoort tot de koplopers wat betreft de omvang van de werkgelegenheid die wordt geboden aan de PSO-doelgroep. Dit betekent: er zijn (in)direct meer personen uit de PSO-doelgroep werkzaam bij een PSO-gecertificeerde organisatie, dan bij organisaties in dezelfde grootteklasse (met minstens één werkende uit de PSO-doelgroep).

PSO 30+

Daarnaast is het PSO 30+ certificaat als specifieke uitlezing binnen het hoogste PSO-prestatieniveau ontwikkeld (trede 3). Het PSO 30+ certificaat (h)erkent organisaties die minimaal aan de gestelde kwantitatieve eisen van artikel 2.82 van de Aanbestedingswet voldoen. [Artikel 2.82 Aw geeft \(semi\)publieke opdrachtgevers de mogelijkheid opdrachten voor te behouden aan sociale ondernemingen die zich richten op arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen.](#) Intenties worden bij een PSO-trede en 30+ keurmerk niet erkend.

Afzonderlijke uitlezing Banenafpraak binnen MijnPSO

Binnen [MijnPSO](#) bestaat er voor de Banenafpraak/ quotumregeling een aparte uitlezing om de prestaties ten aanzien van de Banenafpraak op organisatieniveau zichtbaar te maken.

Het hogere doel en het behalen daarvan (de werking)

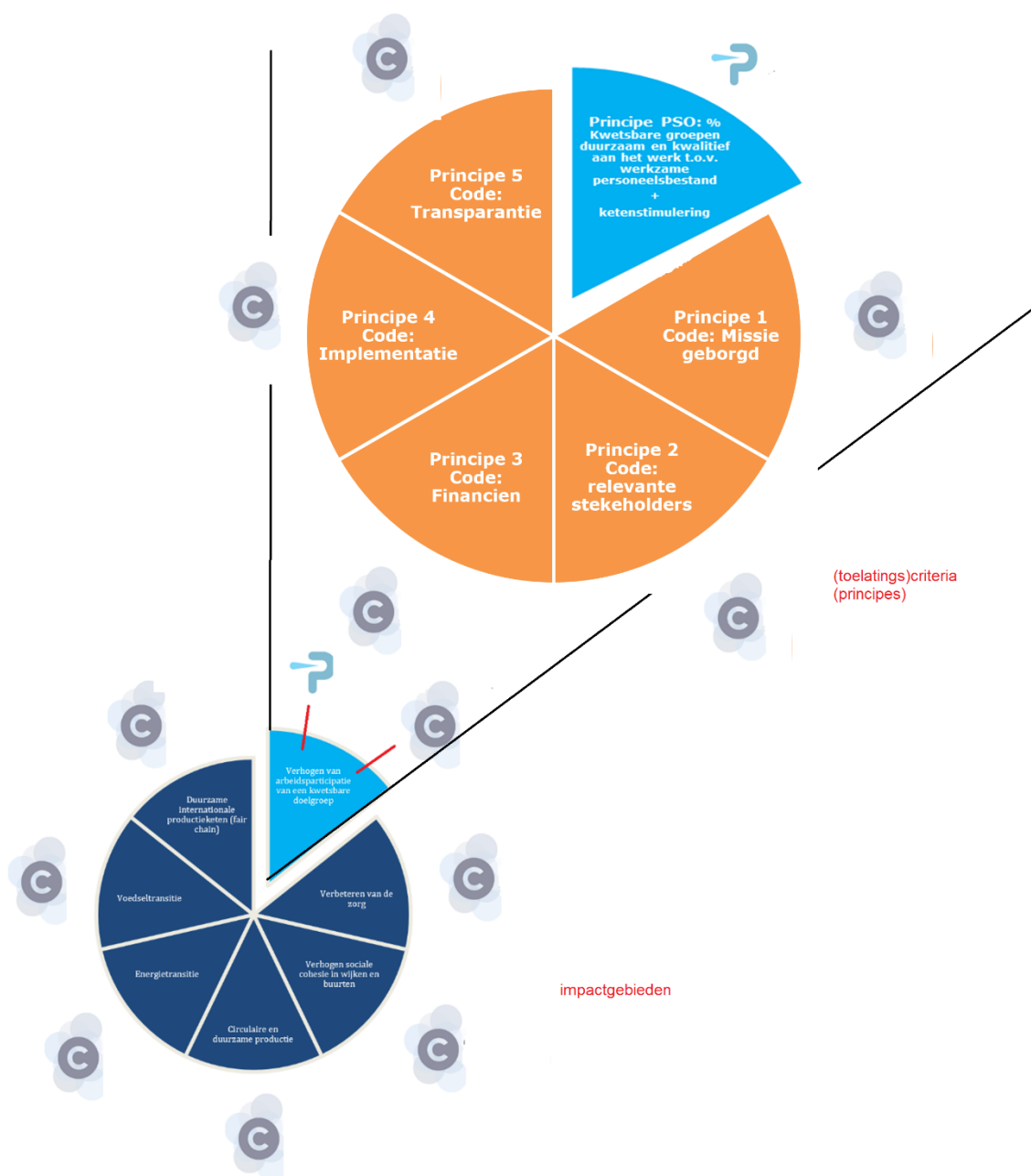
De PSO-methode draagt aantoonbaar bij aan het verhogen van de arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt. Daarbij borgt de PSO-methode dat dit op een kwalitatief goede- en duurzame wijze wordt gerealiseerd. De ingebouwde ketenstimulering stimuleert de vraag naar PSO-gecertificeerde organisaties en dat draagt in dat kader bij aan het hogere doel.

Marktacceptatie

De ontwikkeling van de PSO-methode is in 2009 gestart. September 2019 zijn er meer dan 1000 organisaties PSO gecertificeerd en dit aantal blijft sterk toenemen.

Conclusie verschillen en overeenkomsten

In onderstaande figuur is zichtbaar dat beide instrumenten verschillende principes (h)erkennen die bijdragen leveren aan het verhogen van de arbeidsparticipatie van kwetsbare groepen (uitgaande van toelating tot de Code o.b.v. impactgebied 1).

Vragen uit de markt

1. Is het mogelijk om een PSO-keurmerk te behalen zonder te voldoen aan de criteria van de Code?

PSO: Ja, dat is mogelijk.

2. Is het mogelijk om toe te treden tot de Code zonder te voldoen aan de criteria van een PSO-trede?

Code: Ja, dat is mogelijk.

3. Zijn de toelatingscriteria (de 5 principes) bij de andere 7 impactgebieden (bijvoorbeeld voedseltransitie) hetzelfde als bij het impactgebied 'Verhogen van arbeidsparticipatie van kwetsbare doelgroepen'?

Code: Ja.

4. Is het mogelijk om toe te treden tot de Code door alleen te voldoen aan de toelatingseisen (principes) op het impactgebied van bijvoorbeeld 'Circulaire en duurzame productie' of 'Voedseltransitie' zonder impact te leveren op impactgebied 1 'Verhogen arbeidsparticipatie'?

Code: Ja, dat is mogelijk.

5. Welke gegevens worden er (waar) gepubliceerd na toekenning PSO/ toetreding Code?

PSO: Op www.PSO-Nederland.nl is een marktplaats opgenomen. Hier staan de van de PSO-gecertificeerde organisaties de volgende gegevens vermeld: n.a.w. gegevens van de Aanvragende organisatie(s) + eventueel telefoonnummer contactpersoon, PSO-niveau en bedrijfslogo. Zodra certificering geëindigd is wordt organisatie automatisch verwijderd van de website.

Code: Naam organisatie, naam directeur, logo en website in openbaar Register. Zodra Registratie geëindigd is wordt organisatie automatisch verwijderd van de website.

6. Welke gegevens moet de organisatie zelf publiceren op haar website na toekenning PSO en na toetreding Code?

PSO: Het PSO logo en een link naar de website.

Code: Conform principe 5 (Transparantie) vraagt toetreding tot het Register tot het publiek toegankelijk maken van de volgende informatie op de website van de onderneming:

- *Missie, visie en strategie.*
- *Statuten van de onderneming.*
- *Jaarlijkse impactrapportage.*
- *Financieel beleid, inhoudende het beloningsbeleid (incl. factor hoogste/laagste arbeidsvoorwaarden) en eventuele aandeelhoudersbeperkingen.*

- *Jaarstukken (zoals gedeponeerd bij de KvK).*
- *Aandeelhoudersregister.*
- *Wijze van financiering van de onderneming.*

7. Is het voor een stakeholder inzichtelijk op basis van welk impactgebied een organisatie is toegetreten tot de Code?

Code: Ja, het impactgebied op basis waarvan een ondernemer is toegelaten tot de Code wordt vermeld in het Register.

8. Is het voor een stakeholder inzichtelijk op basis van welk gebied een organisatie een PSO-certificaat heeft behaald?

PSO: Ja, het is voor een stakeholder inzichtelijk op welke trede (PSO-niveau) een organisatie staat en/of een organisatie een PSO30+ heeft behaald.

9. Kan een PSO-keurmerk worden behaald wanneer er niets wordt ondernomen op het gebied van bijvoorbeeld ‘Circulaire en duurzame productie’ of ‘Voedseltransitie’?

PSO: Ja, de PSO meet alleen het percentage personen met een afstand tot de arbeidsmarkt t.o.v. het totale werkzame personeelsbestand inclusief de toebehorende kwalitatieve eisen.

10. Wat wordt er door beide instrumenten exact verstaan onder ‘arbeidsparticipatie’ i.r.t. ‘Verhogen arbeidsparticipatie kwetsbare groepen’?

PSO: Onder arbeidsparticipatie verstaat de PSO het verrichten van arbeid op de reguliere arbeidsmarkt o.b.v. door de overheid erkende typen (Arbeidsgerelateerde)contracten tussen medewerker en de Aanvragende organisatie. In dit kader erkent de PSO tevens type contracten die een aantoonbare bijdragen leveren aan de groei richting de arbeidsmarkt zoals stage en leer-werkovereenkomsten. Zorg-gerelateerde dagbesteding valt hier bijvoorbeeld niet onder aangezien dit type contract afwezig is en niet specifiek gericht is op arbeidsparticipatie.

Code: Vanwege het principle-based karakter van de Code wordt er aan de ondernemer gevraagd gemotiveerd toe te lichten waarom de activiteiten die ondernemer ziet als arbeidsparticipatie en als zodanig mogen worden beschouwd. De Review Board beoordeelt of deze toelichting als voldoende wordt beschouwd in het licht van de missie van de onderneming.

11. Wat wordt er door beide instrumenten exact verstaan onder ‘kwetsbare groepen’ i.r.t. ‘Verhogen arbeidsparticipatie kwetsbare groepen’ en op welke wijze wordt de inzet van een organisatie voor deze doelgroepen (h)erkend?

PSO: Alle door de overheid erkende kwetsbare groepen. Als bewijslast wordt door de overheid verstrekte documentatie, correspondentie en het doelgroepenregister geaccepteerd.

Code: Vanwege het principle-based karakter van de Code vragen we de ondernemer gemotiveerd toe te lichten waarom de doelgroep die hij als kwetsbaar benoemt als zodanig mag worden beschouwd. De Review Board beoordeelt of deze toelichting als voldoende wordt beoordeeld in het licht van de missie van de onderneming. Verhogen van arbeidsparticipatie is niet gebonden aan een erkende doelgroep of landsgrenzen.

12. Hoe (op welke wijze) is de toetsing/controle tot toetreding/ erkenning geborgd?

PSO toetsing is tweeledig: PSO-Nederland toetst het auditrapport wat is opgemaakt door een van de vier onafhankelijk certificerende instellingen die het PSO schema van TNO mogen toetsen. Aangezien de PSO rule-based is staan de typen bewijslast per toetsingsonderdeel omschreven in de PSO-handleiding en dient het bewijslast gedurende de audit getoond te worden aan de auditor. Grijze gebieden worden voorgelegd aan de Commissie van Deskundigen van TNO dat bestaat uit vooraanstaande wetenschappers. Een PSO-certificaat is maximaal 2 jaar geldig.

In de Code wordt ieder principe gevolgd door een praktische uitwerking. Samen vormen deze uitwerkingen de basis voor toelating tot het Register. De toelating vindt plaats volgens het 'pas toe of leg uit'-beginsel. Dit betekent dat een sociale onderneming aan de onafhankelijke beoordelaar – en in het verlengde daarvan, aan de achtkoppige Review Board – zal uitleggen waarom aan een bepaald criterium niet, nog niet of op een andere (gelijkwaardige) wijze voldaan wordt. Ook vindt er tweejaarlijks een hertoetsing plaats.

Vergelijking toepassingsgebieden van de Code en de PSO/ PSO 30+

Overzicht toepassingsgebieden van beide instrumenten door stakeholders die een of meerdere doelstellingen kennen die aansluit bij een van de, of beide instrumenten. Onder stakeholders wordt verstaan: (semi-)publieke opdrachtgevers zoals gemeenten die zich aan de richtlijnen van de (Aanbestedings)wet dienen te houden en de toepassing door private partijen zoals investeerders, organisaties, fondsen of personen.

Fig 4 Toepassingsmogelijkheden o.b.v. juridische grondslag

	PSO / PSO 30+	Code
A) (juridische) toepassing door (semi-) publieke diensten en overheden bij overheidsopdrachten boven de Europese drempel	<u>Ja, meer dan de helft van de (semi-) publieke opdrachtgevers accepteren het PSO-certificaat als invullingsmogelijkheid bij de uitvoering van de Social return verplichting (of een deel daarvan). Mogelijkheid koppeling met het voorwerp van de opdracht is geborgd sinds 1 april 2019.</u>	Nee , zie rapport van CMS: <u>https://www.codesocialeondernemen.nl/application/files/6915/5238/6112/Factsheet_Code_Sociale_Ondernemingen_CMS.PDF</u>

<p>B) (juridische) toepassing door (semi-) publieke diensten en overheden bij overheidsopdrachten onder de Europese drempel</p>	<p>Kan op diverse manieren uitgevraagd worden bij onderhandse aanbestedingen. Inkopen bij een PSO gecertificeerde organisatie is een pré.</p>	<p>Inkopen bij een geregistreerde deelnemer van de Code is een pré.</p>
<p>C) (juridische) toepassing door (semi-) publieke diensten en overheden bij voorbehouden opdrachten boven de Europese drempel (artikel 2.82 van de Aanbestedingswet)</p>	<p>Ja: Met een PSO 30+ certificaat voldoet de organisatie aan de kwantitatieve criteria van artikel 2.82 van de Aanbestedingswet. Zie hier de handleiding van de Cedris en Van Doorne advocaten voor gemeenten bij toepassing 2,82 Aw.</p>	<p>Nee: CMS: <i>“Criteria uit 2.82 Aw zijn geen vereisten voor registratie in de Code. De registratie in het Register kan daarom door de aanbestedende dienst noch de marktpartij worden gebruikt als bewijsstuk ten aanzien van deelname aan een voorbehouden opdracht”.</i></p>
<p>Toepassing door private (niet publieke) stakeholders</p>	<p>Op een vrije manier (niet aan regelgeving gebonden) via de inkoop, via aandeelhouderschap, door investeerders als eis of doelstelling.</p>	<p>Op een vrije manier (niet aan regelgeving gebonden) via de inkoop, via aandeelhouderschap, door investeerders als eis of doelstelling.</p>